

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Broj: 55 0 P 001880 22 Rev
Sarajevo, 18.07.2023. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija: Amire Sadović, kao predsjednice vijeća, Emine Hulusija i Enise Bilajac, kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužitelja: 1. Croatia Bus d.o.o. za promet i turizam Zagreb, Ulica Strojarska 12/6 Zagreb, R. Hrvatska, 2. I.Z., i 3. R.Z., koje zastupa punomoćnik Nermin Vila, advokat iz Sarajeva, protiv tuženog UniCredit bank d.d. Mostar, Ulica Kardinala Stepinca b.b. Mostar, koga zastupaju punomoćnici Vesna Stevanović, advokat iz Bijeljine, Miloš Stevanović, advokat iz Banja Luke i Nemanja Zirojević, advokat iz Bijeljine, radi naknade štete, v.sp. 4.000.000,00 KM, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Kantonalnog suda u Mostaru broj 55 0 P 001880 19 Gž od 30.03.2022. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 18.07.2023. godine donio je slijedeću:

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbijaju se zahtjevi parničnih stranaka za naknadu troškova nastalih u povodu revizije.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Općinskog suda u Čitluku broj 55 0 P 001880 17 P od 24.12.2018. godine odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja da se obaveže tuženi Unicredit Bank d.d. Sarajevo da tužiteljima R.Z., I.Z. i Croatia Bus d.o.o. Strojarska 12/6 Zagreb, isplati naknadu stvarne štete u vidu isplaćene kapare temeljem Predugovora br. OUP-IP-211/2014. godine od 23.06.2014. godine i Aneksa Predugovora OPU-IP 211/2014 od 14.07.2014. godine i to iznos u visini od 4.000.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom po stopi utvrđenoj Zakonom visini stope zatezne kamate na svaki isplaćeni iznos kapare, pa sve do dana isplate, te da tužiteljima naknadi troškove ovog parničnog postupka u iznosu koji odredi sud, a sve u roku od 30 dana pod prijetnjom izvršenja. Obavezan je tužitelj naknaditi tuženom troškove postupka u iznosu od 10.392,53 KM.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Mostaru broj 55 0 P 001880 19 Gž od 30.03.2022. godine žalba tužitelja je odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena. Odbijen je zahtjev tuženog za isplatu troškova sastava odgovora na žalbu.

Protiv drugostepene presude reviziju su blagovremeno izjavili tužitelji zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana presuda preinači na način da se tužbeni zahtjev usvoji u cijelosti, uz naknadu troškova sastava revizije.

Tuženi je dostavio odgovor na reviziju u kojem je osporio navode revizije i predložio da se revizija odbije kao neosnovana, uz naknadu troškova sastava odgovora na reviziju.

Ispitujući pobijanu presudu u granicama razloga navedenih u reviziji i po službenoj dužnosti u smislu odredbi člana 241. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu ZPP), ovaj sud je odlučio kao u izreci iz sljedećih razloga:

Revizija nije osnovana.

Nije ostvaren revizijski razlog povrede odredaba parničnog postupka.

Neosnovano revidenti prigovaraju povredi odredbe člana 221. u vezi sa članom 8. ZPP. Rješavajući o žalbi tužitelja drugostepeni sud je u smislu čl.221.ZPP-a ispitao prvostepenu presudu i ocijenio žalbene navode koji su od odlučnog značaja (čl.231.tog zakona). U pobijanoj presudi drugostepeni sud je odgovorio na one navode koje je ocijenio relevantnim za odluku, pa presuda drugostepenog suda zadovoljava standard obrazložene sudske odluke. Prvostepeni sud je ocjenu izvedenih dokaza izvršio u skladu sa odredbom člana 8. Zakona o parničnom postupku cijeneći svaki dokaz zasebno i sve dokaze zajedno, pri čemu ta ocjena dokaza nije bila arbitrarna, kako je to pravilno zaključio u razlozima svoje odluke i drugostepeni sud. Slobodnoj ocjeni dokaza od strane suda stranka ne može s uspjehom suprotstaviti svoju ocjenu dokaza, ukoliko ta ocjena, kao u konkretnom slučaju, sadrži prigovore činjenične prirode, jer se iz tih razloga revizija ne može izjaviti (član 240. stav 2. ZPP). Suprotno tvrdnji revidenata, ne radi se o prekoračenju tužbenog zahtjeva od strane prvostepenog suda, jer je taj sud odbijajući tužbeni zahtjev izrekom svoje presuda odlučio u okviru tužbenog zahtjeva, neovisno od toga što se u obrazloženju presude bavio ništavošću ugovora. Kad bi međutim i postojalo navedeno prekoračenje, tada bi tužitelji mogli izjaviti reviziju samo ako je do te povrede došlo u postupku pred drugostepenim sudom, ili ako drugostepeni sud takvu povredu isticanu u žalbi neosnovano nije otklonio, a što ovdje nije slučaj (čl. 240.st. 1. tč. 3 ZPP).

Nije osnovan ni revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava.

Predmet spora je zahtjev tužitelja za naknadu štete u visini iznosa od 4.000.000,00 KM, zbog isplate kapare temeljem raskinutog predugovora i aneksa tog ugovora.

U postupku pred nižestepenim sudovima nije sporno da je pravni prednik tuženog, kao davalac kredita, zaključio više ugovora o dugoročnom kreditu (6 ugovora) u periodu od 31.05.2004. godine

¹ "Službene novine FBiH", br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

do 27.06.2007. godine sa društvom Globtour d.o.o. Međugorje, kao korisnikom kredita, po kojima ugovorima je korisniku isplatio ukupno 4.102.102,31 EUR, po svim ugovorima, a da je kao sredstvo obezbjeđenja potraživanja tuženog između ostalih zasnovano založno pravo na pokretnim stvarima, konkretno autobusima, kao i hipoteka na nekretninama korisnika kredita. Nižestepeni sudovi utvrđuju da su Predugovor br. OPU-IP-211/2014 o prenosu udjela u društvu Globtour d.o.o. Međugorje, istupanje članova društva i pristupanje novog člana društvu, zaključili Globtour d.o.o. Međugorje i njegovi osnivači, tužitelji iz ovog postupka, kao prenosioci vlasničkih udjela i M.P., kao sticaoca udjela u društvu Globtour d.o.o. Međugorje notarski obrađen od strane notara Anice Nakić iz Mostara, dana 23.06.2014. godine. Iz Predugovora proizilazi da je R.Z. vlasnik udjela u društvu Globtour, I.Z. i Panorama bus d.o.o. Zagreb. Utvrđeno je da je Globtour vlasnik udjela 100% u više društava te da su I.Z. i R.Z. jedini vlasnici društva Panorama bus d.o.o. iz Zagreba. Odredbom člana 2. Predugovora Prenosioci su se obavezali da će svoje udjele u ukupnom iznosu od 13.455.200,00 KM, što je 100% kapitala društva Globtour, ustupiti uz naknadu Sticaocu za iznos od 40.000.000,00 KM, odnosno 20.451.675,00 EUR, što predstavlja prihod naprijed navedenih društava za tu 2014. godinu, a Sticalac se obavezao da će Prenosiocima na ime kapare za prenesene udjele isplatiti 10% od prodajne cijene, što je ukupno 4.000.000,00 KM, u roku od 30 dana od dana zaključenja ugovora, na određeni račun R.Z., što će se računati kao dio prodajne cijene, a da će se preostali dio cijene isplatiti srazmjerno udjelima ostalih prenosilaca nakon zaključenja glavnog ugovora, u roku od 10 mjeseci računajući od dana zaključenja glavnog ugovora, a način isplate bit će određen glavnim ugovorom. Odredbom stava 5. člana 2. Predugovora, propisano je da je uslov za zaključenje glavnog ugovora o prenosu udjela u društvu Globtour, kao i svih ostalih društava čiji su vlasnici prenosioci (navedeni u članu 1. Predugovora) udjela, brisanje založnog prava na nekretnini označenoj kao k.č. 1/072 k.o. ..., vlasništvo Globtoura, a teret upisan u korist UniCredit banke d.d. Mostar, ali i brisanje založnog prava sa pokretnih stvari-12 autobusa Globtoura, založenih u korist istog povjerioca, te ugovorne strane saglasno izjavljuju da su pokretne stvari i nekretnine otplaćene u cijelosti, u skladu sa otplatnim planovima, dok prenosioci udjela izjavljuju da su sve obaveze vezane za isplatu kredita koji su osigurani založnim pravom na navedenoj nekretnini i založnim pravom na 12 autobusa u korist UniCredit banke plaćene 13.06.2014. godine, pa su se prenosioci obavezali da će ishoditi brisovnu dozvolu u roku od 30 dana za navedena založna prava i tako obezbjediti zaključenje glavnog ugovora. Posljednjim stavom člana 2. Predugovora propisano je za slučaj da Prenosioci ne realizuju brisanje tereta na navedenim nekretninama i pokretnim stvarima i ne obezbjede uslove za zaključenje glavnog ugovora u roku od 30 dana od dana zaključenja Predugovora, ugovorne strane su saglasne da se Predugovor smatra raskinutim, a prenosioci se obavezuju da vrate sticaocu kaparu u dvostrukom iznosu u roku od 60 dana od dana proteka roka za plaćanje kapare (90 dana od zaključenja Predugovora). Predugovor je potpisan i ovjeren od strane svih ugovarača. Zaključen je i Anex Predugovora, dana 14.07.2014. godine i u članu 1. Anexa konstatuje se da se Unicredit banka kao povjerilac po naprijed spomenutim ugovorima o kreditu, svojim dopisom od 16.06.2014. godine negativno očitovala o skidanju hipoteke sa nepokretnih i pokretnih stvari iz člana 2. Predugovora, ugovarači su sporazumno utvrdili da sticalac ne mora plaćati kaparu u ostavljenom roku, osim ako banka – povjerilac u istom roku ipak ne skine hipoteku sa nepokretnih i pokretnih stvari, nego kao jemstvo isplate kapare i preostalog iznosa, prenosioci prihvataju po dvije vlastite bjanko mjenice sticaoca određenog broja, koje obuhvataju njegovu ličnu imovinu i

još dvije mjenice određenog broja korporativne firme Unitrade d.o.o. Ljubuški, u kojoj je Sticalac zaposlen i ima vlasnički udio, koje je preuzeo R.Z., s obavezom da ih vrati Sticaocu ukoliko isti uplati ugovorena sredstva ili ako nastupe uslovi definisani rokovima iz Predugovora. U posljednjem stavu ovog člana propisano je da ako Prenosioci ne ispune uslove o prenosu udjela iz člana 2. Predugovora, a Sticalac to bude izričito tražio nakon isteka definisanih rokova iz Predugovora, Prenosioci su dužni Sticaocu isplatiti pripadajući iznos dvostruke kapare. Utvrđeno je i da je banka u međuvremenu skinula hipoteku sa nekretnina tužitelja dok je ostala hipoteka na pokretnim stvarima. Nije sporno da je 13.06.2014. godine saldo po svim ugovorima o kreditu bio 0,00.

Na osnovu ovako utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi odbijaju tužbeni zahtjev i u bitnom obrazlažu da nema osnova za naknadu štete, jer prednik tuženog kao davalac kredita nije bio ugovorna strana predugovora, a kojim su se prenosioci obavezali ishodomati brisanje hipoteke i zalogu sa nekretnine i pokretnih stvari, kao i zbog činjenice da je bilo sporno još od 2009. godine kao i više godina nakon isplate zadnje rate kredita (nakon što je traženo brisanje založnog prava) pravo davaoca kredita na povećanje ugovorene kamate po svim zaključenim ugovorima, spor nije bio okončan, pa drugostepeni sud zaključuje da je bilo nerealno očekivati da će davalac kredita dati saglasnost za brisanje založnog prava u ostavljenom roku od 30 dana po predugovoru, tako da to što su se tužitelji predugovorom obavezali na plaćanje kapare i pored spora o izmirenju ugovorenih obaveza učinili su to na vlastitu odgovornost.

U ovom postupku na tužitelju je bio teret dokaza da odbijanje brisanja hipoteke na nekretnini odnosno založnog prava na autobusima upisanog u korist tuženog, predstavlja štetnu radnju koja je u relevantnoj uzročnoj vezi sa plaćanjem iznosa od 4.000.000,00 KM na ime kapare od strane tužitelja po raskinutom predugovoru i aneksu predugovora.

Suprotno revizionim prigovorima odbijanjem tužbenog zahtjeva pravilno su primijenjene odredbe člana 154. Zakona o obligacionim odnosima prema kojoj ko drugome uzrokuje štetu dužan je naknaditi je ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje (stav 1.), a za štetu bez obzira na krivnju odgovara se i u drugim slučajevima predviđenim zakonom (stav 3.) i odredbu člana 155. stav 1. istog zakona prema kojoj je šteta umanjeње nečije imovine (obična šteta) i sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist). Da bi postojala odgovornost tuženog za utuženu štetu moraju biti kumulativno ispunjene opšte pretpostavke te odgovornosti, a to su subjekt odgovornosti za štetu, štetna radnja, protivpravnost štetne radnje, te pravno relevantna uzročna veza između štetne radnje i štete. Adekvatna i pravno relevantna uzročna veza postoji ako je određena štetna radnja bila podesna da izazove štetnu posljedicu, tako da se kao pravno relevantan uzrok štete uzima samo onaj čijem redovnom učinku odgovara konkretna štetna posljedica, odnosno koji je tipičan za nastanak određene štetne posljedice, dakle mjerodavan je adekvatan uzrok a to je onaj koji po redovnom toku stvari rezultira određenom posljedicom.

Po ocjeni i ovog suda, cijeneći da su sve objektivne okolnosti ukazivale da tužitelji neće moći ispuniti obavezu koju su preuzeli predugovorom, a što su nesumnjivo znali zaključenjem aneksa ugovora, u kojem je navedeno da se banka svojim dopisom od 16.06.2014. godine negativno

očitovala o skidanju hipoteke sa nepokretnih i pokretnih stvari, u toku je bio parnični postupak u vezi prava banke na izmjenu ugovorene kamate, upućuje da nema objektivne krivice banke pa samim tim ni štetne radnje kojim bi tužiteljima bila nanesena šteta. Revident dovodi u pitanje zaključak nižestepenih sudova da je bio u toku spor u vezi prava tuženog kao davaoca kredita na povećanje ugovorne kamate, iz razloga što je podneskom obavijestio drugostepeni sud da je spor okončan. Međutim, u toku prvostepenog postupka, do zaključenja glavne rasprave, tužitelji nisu iznijeli činjenicu da je navedeni spor pravosnažno okončan, niti su tu činjenicu kao novu činjenicu iznijeli u žalbi u smislu čl. 207. stav. 1. i 2. ZPP. U takvoj procesnoj situaciji, drugostepeni sud je pravilno postupio kada je pravilnost primjene materijalnog prava ocijenio s obzirom na činjenično stanje utvrđeno do zaključenja glavne rasprave, a to činjenično stanje opravdava donošenje presude kojom je odbijen tužbeni zahtjev. Međutim, neovisno od ovoga, upravo činjenica da je spor okončan u toku 2019. godine, dakle skoro pet godina nakon zaključenja predugovora o prenosu, ukazuje da je postojala neizvjesnost u vezi tog pravnog odnosa i prava banke na povećanje kamatne stope, što je davalo osnova banci da zadrži data sredstva osiguranja kredita.

Nadalje, odredbom člana 79. ZOO-a propisano je: (1) Ako je u trenutku zaključenja ugovora jedna strana dala drugoj izvjestan iznos novca ili izvjesnu količinu drugih zamjenljivih stvari kao znak da je ugovor zaključen (kapara), ugovor se smatra zaključenim kad je kapara data, ako nije što drugo ugovoreno. Odredbom člana 80. stav. 2. istog zakona ako je za neizvršenje ugovora odgovorna strana koja je primila kaparu, druga strana može, po svom izboru, tražiti izvršenje ugovora, ako je to još moguće, ili tražiti naknadu štete i vraćanje kapare, ili tražiti vraćanje udvojene kapare.

Kod nesporne činjenice da sticalac M.P. tužiteljima nije isplatio novčani iznos od 4.000.000,00 KM na ime kapare, a aneksom je sporazumno utvrđeno da sticalac i ne mora platiti kaparu na koju se obavezao predugovorom o prenosu udjela, osim ako tužitelji ne ispune svoju obavezu skidanja hipoteke, a što se nije desilo, to što je ugovoreno da tužitelji kao prenosioci prihvataju po dvije vlastite bjanko mjenice kao jamstvo isplate kapare, po ocjeni ovog suda nema značenje isplate kapare, iz kojih razloga nije ni predstojala obaveza tužitelja na vraćanje dvostruke kapare shodno odredbi člana 80. stav. 2. ZOO. Naime, kako je regulisano odredbom člana 79. ZOO kapara se isključivo može dati u novcu ili drugim zamjenjivim stvarima, a davanje mjenice i to kao jamstva isplate, ne može imati pravni učinak kapare u smislu navedene odredbe. Ovo iz razloga, jer je mjenica vrijednosni papir koji predstavlja sredstvo za osiguranje plaćanja novčanog potraživanja, može poslužiti i kao instrument plaćanja, ali samo njenom realizacijom u prvom redu o dospijeću. Dakle, M.P. tužiteljima nije platio iznos od 4.000.000,00 KM kako je ugovoreno zaključenim predugovorom, aneksom predugovora je ugovoreno da sticalac i ne mora plaćati kaparu u ostavljenom roku (osim ako banka ne skine hipoteku), date su bjanko mjenice kao jamstvo isplate kapare koje nisu realizovane od strane tužitelja i vraćene su nakon raskida predugovora M.P., tada je pravilan zaključak nižestepenog suda da nije nastala obaveza tužitelja na isplatu spornog iznosa. Prema tome, isplata kapare od strane tužitelja kao posljedica raskida ugovora koju tužitelji pravno nisu bili u obavezi platiti, ukazuju da nema elementa za zaključak da je postupanje tuženog u neposrednoj ili bilo kakvoj uzročnoj vezi sa isplatom od strane tužitelja spornog iznosa M.P.

Ostali revizijski navodi nisu od odlučnog značaja za donošenje odluke u ovoj pravnoj stvari (član 231. u vezi sa članom 253. ZPP), pa ih sud kao takve nije posebno obrazlagao.

Slijedom izloženog, kako ne stoje razlozi revizije, a ni razlog na koji ovaj sud pazi po službenoj dužnosti (član 241. ZPP) to je, primjenom odredbe člana 248. ZPP, revizija tužitelja odbijena kao neosnovana.

Odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova sastava revizije, jer u revizijskom postupku nisu uspjeli (član 397. stav 1. u vezi sa čl. 386. st. 1. ZPP), kao i zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava odgovora na reviziju, jer ova procesna radnja nije bila potrebna za vođenje parnice (član 397. stav 1., u vezi sa članom 387. stav 1. ZPP).

Predsjednica vijeća
Amira Sadović, s.r.